

הערות הקוראים

◆ הערות הקוראים על גיליון י"ג ◆

הערות הקוראים*

הערות על מאמרו של הרב יהושע ון-דייק "קריאת מגילה
לנשים ע"י אישה" (עמוד ל"ז)

הערה א'

בס"ד

הערות למאמרו של הרב יהושע וון דייק רבה של רמת מגשימים, בעניין קריאת
מגילה לנשים ע"י אישה.

אחרי דרך מבוא הברכה

לעניין הלכה למעשה וודאי צודקים דברי הרב שליט"א וכמו שהסיק בטו"ט
ודעת, אמנם לפלפולא נראה להעיר על מעט מדבריו כדרכה של תורה:

א. מש"כ לעניין דברי הק"נ שכתב עפ"י דברי תירוצ' התוס' שאישה לא יכולה
לקרוא מגילה לנשים מפני טעם "זילא ביה מילתא". לפו"ר נראים דבריו תמוהים,
דהא לא נזכר בתוס' אלא לגבי גברים, ופשיטא שיש לחלק בין גברים לנשים
לעניין זה.

ב. ומש"כ הרב שליט"א שטעמו משום שאין דרך אישה לדקדק בקריאה, במחילה
לא נראה כלל בטעמו, אלא שדעתו שכל קריאה ציבורית לא מתאימה שתעשה
ע"י אישה, וזה הפירוש "זילא ביה מילתא".

ג. ומש"כ שם להלן שדברי הק"נ אינם כהבה"ג, גם לא הבנת, הק"נ הלא הוא
כבר אחרי הבה"ג שאין חובתן של נשים אלא בשמיעה, ועכ"פ נא' בגמ' שמוציאות
נשים (איך שלא נסביר זאת), וע"ז מסייג שרק אישה אחת, אבל נשים הרבה לא
ומשום טעם אחר של זילא ביה מילתא שלא שייך כלל לעניין של מגילה דווקא,
אלא הוא טעם בפ"ע.

ד. ולעניין מה שחילק בין קריאת מגילה לברכת המזון, הלא דווקא נא' בירו'
לעניין מגילה שאין מדקדקין בקריאתה. ואם נרצה בכל זאת לחלק בין ברכה"מ

(* ראה עוד הערות לעיל עמוד קפ"ג).

למגילה, נאמר פשוט, שברכת המזון לא נעשית עד כדי כך בפרסום ובביהכ"נ, ולכן לא שייך בה כ"כ טעם דזילא ביה מילתא.

ה. ולעניין מש"כ שאין מנין נחשב אלא של גברים. ידועים דברי הר"ן שלעניין מקרא מגילה אף מנין נשים נחשב, משום פרסומי ניסא.

ו. ומש"כ בסיפא של דבריו שנשים שאינן יכולות לקרוא מגילה בביהכ"נ יקרא בפניהן גבר שלא שמע ויברך, הנה לכא' יכול לברך כשמוציא אותן גם אם שמע, דיש כאן ערבות כיון והן מחוייבות (אם לא כדברי הדג"מ), אבל טפי עדיף שאישה תברך, וכפי המנהג יכולה לברך על מקרא מגילה וכדעת הגר"א.

כבר כתבנו לעיל שלעניין עיקר מסקנת הדין אף ידינו תיכון עימו, ויהי ה' אלוקינו עימו, שיזכה להנהיג עמו בנחת ובמשובה אכ"ר.

משה מ. אייכנשטיין

הערה ב'

א. הרב יהושע ון- דייק הביא במאמרו את שיטת הבה"ג שאישה לא תקרא לאיש את המגילה, והביא כמה מהלכים בביאור טעמו. המהלך הראשון שהביא הוא המבואר באורחות חיים שזה מטעם קול באשה ערוה, וכתב שלפ"ז אם אשה קראה לגברים יצאו בדיעבד ידי חובה.

והנה בפשוטו זה אכן כמש"כ שבדיעבד יצא ידי חובה, רק מה שיל"ד שלא יצא ידי חובה מצד מצוה הבאה בעבירה של קול באישה, ואמנם זה יש נושא האם במצווה דרבנן אמרינן פסול מצוה הבאה בעבירה, והכא המצווה היא דרבנן, ואמנם יל"ד שקריאת המגילה היא מדברי קבלה וחמור מכל דרבנן, ולפ"ז כ"ז בקריאת היום שזה מד"ק אבל בקריאת הלילה שדעת הטו"א וכן יש מקורות בראשונים לכך, שזה דרבנן רגיל י"ל שבדיעבד כן יצא יד"ח, ובלא"ה לחלק מהטעמים בבה"ג ס"ל שגם לכתחילה אשה יכולה להוציא איש בקריאת הלילה. כמו"כ יש גם נושא האם בעבירה דרבנן אמרינן שלא יצא יד"ח, והכא העבירה היא דרבנן.

ואמנם מסברא יש מקום לחלק בזה, שבמצוה שהיא דרבנן גם עבירה דרבנן תגרום שלא יצא ידי חובה, אבל במצווה שהיא דאורייתא עבירה דרבנן לא תגרום שלא יצא יד"ח, ואם חילוק זה נכון, אז שוב יל"ד מה הדין עבירה דרבנן במצווה שהיא מדברי קבלה, ואם נימא שיהיה בזה חילוק, אז שוב יצא חילוק בזה בין קריאת היום לקריאת הלילה.

ב. לגבי הביאור שאשה אינה יכולה להוציא איש בגלל קול באשה ערוה, יצא שלדעה שעבד שאינו משוחרר חייב במגילה כאשה [שדנו הפוסקים בשאלה זו], אז יהיה לו עדיפות על אשה לדעת הבה"ג, שאשה לא תוכל להוציא איש, אבל עבד יוכל להוציא איש, שאין קולו קול ערוה, ולשאר הטעמים שהובאו בדעת הבה"ג יל"ד מה יהיה הדין בעבד, ואכמ"ל.

אהרון הכהן פרידמן

הערה על מאמר של הרב יעקב דוד אילן "הגיגים ורעיונות על מגילת אסתר" (עמוד ע"ג)

הרב יעקב דוד אילן כתב להעיר למה רק בפסוק וכלים מכלים שונים נוהגים לקרוא בניגון של איכה, ואילו את הפסוק בבגדי שש שמבואר בגמ' שזה הוי בגדי כהונה לא קוראים בניגון של איכה. וכנראה נפלה ט"ס בדבריו, שאין פסוק כזה שכתוב בו "בגדי שש", ושאלתו כנראה על הפסוק "ואת יקר תפארת גדולתו", שמזה למדו חז"ל (מגילה י"ב א') גז"ש מהכתוב גבי בגדי כהונה "לכבוד ולתפארת" שלבש בגדי כהונה.

ובגוף השאלה אפשר לומר כעין דבריו, רק ביתר פשטות, שניגון הצער הוא על מה שבני ישראל התנהגו שלא כדין, ולא על מה שאחשורוש התנהג שלא כדין, וע"כ בגדי כהונה היה זה פעולה של אחשורוש, משא"כ האכילה מכלי שרת י"ל שזה כלים שנתנו למשתתפים בסעודה שביניהם היו גם ישראל, וע"ז הצער.

אהרון הכהן פרידמן

תשובת המחבר

אכן לפסוק הזה התכוונתי. התירוץ הוא שטחי.

תגובת המעיר

מה שכתב שהתירוץ הוא שטחי, לא זכיתי להבין למה הוא שטחי, בפרט שיש לציין שמנהג זה של אמירת פסוקים מסוימים בניגון איכה, אף שבימינו התפשט ברוב קהילות ליטא, איננו מנהג קדום שנהג בקרב כל קהילות ישראל, וכמעט שאין מקורות כלל למנהג זה [לא הוזכר בספרי הפסוקים ובספרי המנהגים כלל, גם במשנ"ב לא הוזכר, רק בספר מנהגי פרנקפורט, וידוע שהחזו"א זצ"ל לא נהג זה, ויש קושי במנהג של ניגון עצוב ביום השמחה, בפרט שקריאת המגילה זה כמו הלל, וכי שמענו שמישהו ינגן בהלל ניגון של איכה [ואמנם יש מקום לדון בגדר הדבר שמגילה כהלל, ויתכן שיהיה בזה נפק"מ לטיעוננו, כמו"כ לטיעון זה יל"ד שזה שייך רק בקריאת היום שהיא כהלל ולא בקריאת הלילה]. ולכן אינני משוכנע שצריכים אנו למצוא איזה תירוץ עמוק למה ככה המנהג.

אהרון הכהן פרידמן

